

Závěrečná poznámka

Jako každý autor, který končí a prohlíží, zjišťuji i já, že snad bylo možno počkat s vydáním předložených výsledků a zpracovat je znovu až za nějaký čas. Tento pocit je u mne snad silnější, a to proto, že od odevzdání práce (listopad 1969) k přeepsání a korekturám (listopad 1970) uplynula dost dlouhá doba, v které se původní sebeuspokojení nad skončeným dílem značně vytratilo. Třebaže jsem původní verzi z roku 1969 upravil (nově rozvrhl kapitoly, vyčlenil období 1914 - 1918 a rozšířil partie pro 19.století apod.), přece jen dodatečně zjišťuji, kolik osob i problémů jsem postihl buď málo nebo vůbec ne. Na první pohled je asi nápadné, že jsem se spokojil jen se stručným a bezejmenným přehledem staršího období českého dělnického hnutí, jehož národnostní problematiku zejména z hlediska česko-německých vztahů zpracoval Jiří Kořalka. V polském dělnickém hnutí, resp. v "polské otázce" bylo možno rozšířit poznatky nejen o vztahy mezi Poláky a Rusy, resp. hlavně o vztahy polsko-německé: není ukončeno poznávání R.Luxemburgové, vypadl J.Marchlewski atd. Ještě více bylo možno a nutno bádát o problematice jihoslovenské, resp. balkánské. Samostatným předmětem studia teorie a praxe národnostní otázky jsou pak poměry v Rusku. Dílo Leninovo předpokládá větší návaznost na předchozí i souběžný vývoj v Rusku. Rád bych ještě dodal, že sociologický význam Leninova díla o národnostní otázce (poznání tendencí národnostní otázky za kapitalismu, zákonitostí asimilace) jsem chtěl vylíčit obsírněji až pro období první světové války v souvislosti s Leninovým konceptem "Sociologie-statistika" z roku 1917. V druhé části předložené práce "Problémy" pak chybí heslo "obrana vlasti" a myslím že i výklad proletářského internacionalismu zasluhoval samostatné pozornosti. V období první světové války to budou hesla mimořádného významu.

Vysvětlil jsem již v úvodu, že nebylo mým cílem vylíčit národnostní otázku vůbec a všechny národnostní programy. Na souvislosti mezi universitní sociologií národa, resp. bur-

žozně nacionalistickou ideologií na jedné straně a socialistickou teorií národnostní otázky na straně druhé jsem sice podle okolností v úvodních slovech šesti hlavních kapitol upozornil, ale komplexní srovnání socialistické teorie se soudobými normami např. státovědy (řešení národnostních menšin) zůstává nadále badatelským úkolem. K dějinám socialistické teorie národnostní otázky před rokem 1914 do-
dávám stručně jen to, že naznačené rozlišení názorů citova-
ných autorů (jejich zvaličování nebo naopak podceňování ná-
rodnostní otázky, jejich schopnost nebo opačně neschopnost
spojovat potřeby národů s revolučním bojem proti kapitalis-
mu a imperialismu) rozvedu až při zpracování období po ro-
ce 1914.

Nakonec využívám závěrečného slova k tomu, abych poděko-
val recenzentům knihy a také svým spolupracovníkům, resp.
i pracovníkům knihoven (zejména pak knihovně Ústavu dějin
KSČ) za podněty v heuristice i při zpracování problematiky.
Čtenáře pak prosím za laskavé prominutí jazykových prohřeš-
ků, resp. za neopravené překlepy i za technické nedostatky
ve vyhotovení a vybavení knihy.

Josef Kolečka